

Aalst, Leopoldstraat 42. De dagelijkse voeding in bezet België in 1917 (O.-VI).

Anton Ervynck¹, Maarten Bracke², An Lentacker¹ & Wim Van Neer³

¹: agentschap Onroerend Erfgoed

²: Monument Vandekerckhove nv

³: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen

In de Aalsterse binnenstad, op percelen gekend als Kattestraat 40-52, voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv in het voorjaar van 2012 een opgraving uit. Op het terrein van de woning met huisnummer 42 kwam een beerput tevoorschijn, waarvan de vulling afgedankt huisraad, wat andere spulletjes en dierlijke resten bevatte. Het aardewerk is voor het overgrote deel van het 'industriële witte' type, naast wat porselein, rood aardewerk en steengoed. Een kommetje is geproduceerd tussen 1870 en 1882. Er is ook wat glas, een munt uit de tweede helft van de 19de eeuw, kleine witte porseleinen ondergoedknoopjes, typisch voor de late 19de en de vroege 20ste eeuw, pijpfragmenten waarvan minstens één uit die zelfde periode, knikkers, een griffel, een steel van een scheerkwast en drie geweerpatronen van een Duits Mauser Gewehr 98. Het gaat om kogels van het kaliber 7,92 mm en de patronen zijn aan het slaghoedje voorzien van een 'backstamp', in dit geval 'S67/DM/5/17'. De code duidt op een fabricage in de maand mei van 1917.

Als werkhypothese werd uitgegaan van de veronderstelling dat deze beerput wel eens in onbruik kon geraakt zijn aan het eind van de eerste wereldoorlog. De dierlijke resten zouden dan de dagelijkse voeding illustreren in een stad onder strenge Duitse bezetting. Het grootste deel van België werd door de Duitsers bestuurd als het 'Generaal-Gouvernement' maar delen van West- en Oost-Vlaanderen, waarbij ook de regio Aalst, vormden het 'Etappengebied West', van waaruit goederen en andere voorzieningen naar het westelijk front werden getransporteerd. Het leven was er strikter gereguleerd dan in het Gouvernementsgebied.

Het perceel met de onderzochte beerput was gelegen langs wat toen nog de Leopoldstraat heette en was ingenomen door een kleine woning. Van 31.12.1910 tot 05.08.1917 huisde er een gezin bestaande uit een weduwe die de kost verdiende als kleermaakster en winkelierster, haar dochter - hoedenmaakster en haar zoon - meubelmaker. Die laatste was in 1909 uitgeloot voor militaire dienst en was dus mogelijk niet aanwezig tijdens de oorlogsjaren. De archeologische vondsten vertegenwoordigen in elk geval het consumptiepatroon van mensen uit het lagere sociale deel van de stadsbevolking.

Van de beerputvulling werd 38 liter uitgezeefd op 0,5mm. De dierlijke vondsten uit de residu's zijn bestudeerd op het agentschap Onroerend Erfgoed (alles behalve visresten) en het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (visresten). Het onderzochte ensemble vertoont enkele markante kenmerken. Er zijn allereerst weinig indicatoren voor vleesconsumptie en de schaarse knoken van gedomesticeerde zoogdieren komen alle van rund. Kip is het enige pluimvee dat werd gegeten. Dit beperkte vleesmenu werd klaarblijkelijk

aangevuld door wat stroperij op konijn, kat en zangvogels. Daarnaast is de visconsumptie niet onbelangrijk. Op de Aalsterse tafel verscheen een divers gamma van kleine zoetwatervissen (vooral karperachtigen) of kleine vertegenwoordigers van doorgaans grotere soorten (paling) maar de aanvoer van zeevis was in gewicht belangrijker. Het gaat om vangsten uit de kustwateren met vooral haring en misschien ook sprot. Schelvis werd wellicht in gedroogde vorm (als een soort stokvis) aangevoerd. Mossels, alikruik en garnalen zorgden voor wat afwisseling op het menu.

Figuur 1: Ietwat cynische reclame uit de Aalsterse 'De Volksstem' van 06.05.1916 (Digitale Krantenarchief - D.A.D.D. vzw / Stadsarchief Aalst: <http://aalst.courant.nu/>).

De ingezamelde dierenresten spreken een interpretatie als 'oorlogsbeerput' zeker niet tegen en tonen enkele aspecten van de toenmalige voedsleconomie. De mogelijkheid aan vlees te komen was duidelijk heel beperkt en vis was dan ook van groot belang voor de consumptie van dierlijke eiwitten. Het moet de bevolking toegestaan geweest zijn om zelf te vissen in de wateren in en rond de stad maar de aanvoer van vis uit de kuststreek was essentieel. Een beperkte kustvisserij, toegestaan door de Duitsers, moet voor de vangsten hebben gezorgd en voornamelijk goed bewaarbare producten kwamen richting binnenland. Deze interpretaties worden ondersteund door lectuur van de Aalsterse oorlogskranten en tekstaffiches.

Dit onderzoek was mogelijk door de gewaardeerde hulp van Nele Vanholme (Monument Vandekerckhove nv), Jan Moens (agentschap Onroerend Erfgoed), het Stadsarchief Aalst, en Wim Wouters (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen).

Bibliografie

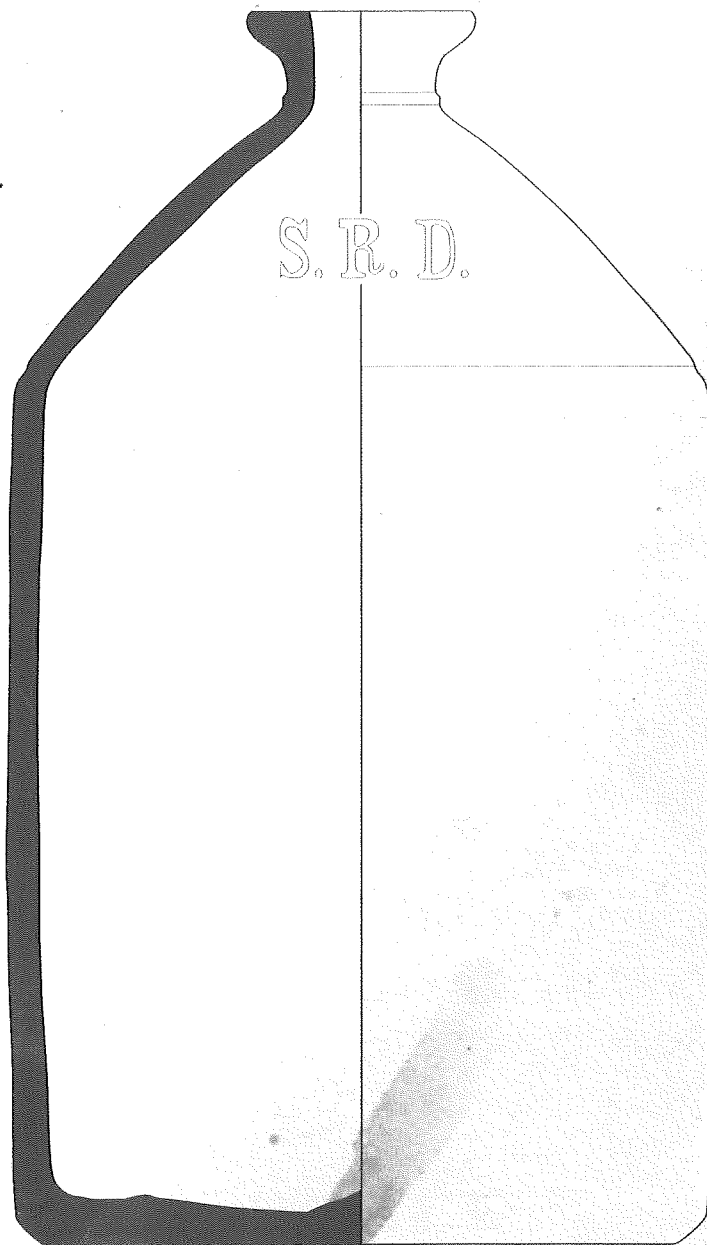
<http://aalst.courant.nu/>

<http://madeinaalst.be/tekst-affiches-in-de-kijker>

Laisnez K. & Vanholme N. 2013. *Archeologische Ograving. Aalst Kattestraat (Prov. Oost-Vlaanderen) Basisrapport Conceptversie*. Monument Vandekerckhove nv.

CONFLICT IN CONTACT II

VROENHOVEN 14-11-2014

CONFLICT
IN CONTACT

Conflict in Contact

Werkgroep:

Maarten Bracke

Sarah Dalle

Jan Decorte

Marc Dewilde

Willem Hantson

Bert Heyvaert

Birger Stichelbaut

Tim Vanderbeken

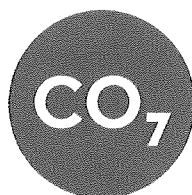
Yannick Van Hollebeeke

Simon Verdegem

Ontwerp cover: Sharon Van Hove

Tekening cover: Britse SRD rumkruik uit de Eerste Wereldoorlog (Maarten Bracke)

Met dank aan:

ARCHEO

